

Η ΚΡΗΤΙΚΗ ΑΠΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ 1363

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

κ τῶν μᾶλλον μελετηθέντων θεμάτων τῆς Βενετικῆς ἱστορίας ἀναμφισβητήτως εἶναι καὶ ἡ ἀποστασία τῶν εὐγενῶν Βενετῶν τῆς Κρήτης τοῦ ἔτους 1363.

Ὡς ἀφορμὴ αὐτῆς φέρεται, ἡ ἀπόφασις τοῦ Δουκὸς τῆς Κρήτης καὶ τῶν συμβούλων του, κατὰ διαταγὴν τῆς κεντρικῆς κυβερνήσεως, περὶ εἰσπράξεως νέου φόρου ἐπὶ τῆς ἐξαγωγῆς τῶν προϊόντων, ὅπως χρησιμοποιηθῆ διὰ τὴν ἐκβάθυνσιν τῶν λιμένων τῆς νήσου. Ἡ αἰτιολογία αὐτῆ δὲν εἶναι ἀρκούντως ἰσχυρά, ἐὰν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν, ὅτι μετὰ τὴν καταστολὴν αὐτῆς, διὰ τῶν αὐστηρῶν μέτρων τῆς κεντρικῆς κυβερνήσεως, ὅπως ἐπιβάλλη τὸ κράτος τοῦ νόμου, προέκυψε νέα ἐπανάστασις, τὴν φορὰν ταύτην τῶν Ἑλλήνων, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῶν ἀδελφῶν Ἰωάννου καὶ Γεωργίου Καλεργῶν, ἵτις προσέλαβε ἐθνικὸν χαρακτήρα.

Ἡ ἀποστασία αὕτη ὑπῆρξε σκληρὰ διὰ τὴν Βενετίαν, πολὺ μᾶλλον, καθόσον, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἦκμαζε ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις· ἔνεκα τούτου τὸ γεγονός ἦτο φυσικὸν ν' ἀπασχολήσῃ ἰδιαιτέρως πάντας τοὺς γράψαντας περὶ τῶν Βενετικῶν ὑποθέσεων.

Γενικὴ βιβλιογραφία τῶν ἔργων τῶν περιγραφόντων, τὴν σελίδα ταύτην τῆς ἱστορίας τῆς Κρήτης δὲν εἶναι δυνα-

τὸν νὰ παρατεθῆ ἔνταυθα, οὔτε εἰδικὴ μνεῖα νὰ γίνῃ. Διὰ τοῦτο θὰ περιορισθῶ εἰς τρία μὲν τούτων, συγγραφέντα πρὸ τῆς καταλύσεως τῆς πολιτείας, θὰ ἀναφέρω δὲ καί τινα τοῦ 19^{ου} αἰῶνος ὡς καὶ τὸ τελευταῖον ἐκ τούτων τοῦ 1903.

Καὶ πρῶτον κατὰ σειρὰν ἀρχαιότητος ἔρχεται τὸ ὑπὸ τοῦ Λουδ. Μουρατόρη ἐκδοθὲν, ἐπιμελεῖα τοῦ Φλαμινίου Κορνηλίου Βενετοῦ γερουσιαστοῦ, ἐν τῷ VIII τόμῳ τῶν *Regum Italicarum scriptores*, χρονικὸν τοῦ Λαυρεντίου de Monacis, ὅστις ἐξημέρισε καγκελλάριος τῆς Μείζονος τῆς Κρήτης Καγγελλαρίας περὶ τὸ 1400, καὶ ἔγραψε τοῦτο κατὰ τὸ ἔτος 1416. Ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του ὁ Μονακί ὑπῆρξεν ἐνημερώτατος τῶν Κρητικῶν υποθέσεων, ἔχων συνάμα εἰς τὴν διάθεσιν αὐτοῦ καὶ τὸ ἀρχεῖον τοῦ Δουκὸς τῆς Κρήτης, τοῦ ὁποῦ προῦτος ἐποίησατο χρῆσιν. Ἡ περιγραφή αὐτοῦ τῆς ἀποστασίας εἶναι ἐκτεταμένη καὶ ἀκριβής.

Δεύτερον: τὸ χρονικὸν τοῦ Μ. Ἀντωνίου Sabellici *Historiae Regum Venetarum*, συγγραφὴν καὶ ἐκδοθὲν τῷ 1487, ἀναδημοσιευθὲν ἔκτοτε πολλάκις, ἰδίως ἐν Ἰταλικῇ μεταφράσει. Εἰς τοῦτο ἔκτενῶς περιγράφεται ἡ ἀποστασία ἐν τῷ Δ' βιβλίῳ τῆς δευτέρας δωδεκάδος, κυρίως ὅμως περιστρέφεται εἰς τὰ κατὰ τῆς Κρήτης μέτρα τῆς Βενετίας καὶ τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐκστρατείας Βονδοττιέρον Λουκίνον del Verme.

Τρίτον: ἡ *Creta Sacra*, ἣτις παραμένει εἰσέτι τὸ κλασικώτερον περὶ Κρήτης ἔργον, συγγραφὴν ὑπὸ τοῦ Φλαμινίου Κορνηλίου, τοῦ σοφοῦ συγγραφέως τῆς ἱστορίας τῆς ἐκκλησίας τῆς Βενετίας καὶ τῆς Τορκελιανῆς ἐκκλησίας, δημοσιευθεῖσα δὲ τῷ 1758. Ὁ σοφὸς οὗτος ἀνὴρ λόγῳ τῆς ὑψηλῆς θέσεως, ἣν κατεῖχεν, ἠδυνήθη ἀνέτως νὰ ἐξερευνήσῃ τὰ ἔγγραφα τοῦ Βενετικοῦ ἀρχείου, καὶ ἰδίᾳ τῆς μυστικῆς καγκελαρίας, προκύπτει δὲ ἐκ τοῦ ἔργου του, ὅτι δὲν ἠμέλησε νὰ ἐξερευνήσῃ καὶ τὸ τοῦ Δουκὸς τῆς Κρήτης, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῆς ἀλώσεως τῆς μεγαλονήσου, ἐφιλοξενεῖτο ἐπὶ Βενετοκρατίας εἰς τὰ ὑπόστεγα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Ἐν τῇ *Creta Sacra* λεπτομερῶς περιγράφεται ἡ ἀποστασία μετὰ πολλῶν σπουδαίων ἐγγράφων ληφθέντων κυρίως ἐκ τῶν καταστίχων τῆς μυστικῆς καγγελλαρίας, καὶ ἐκ τῶν

δύο καταστίχων τοῦ συμβουλίου (collegio), τῶν μόνων διασωθέντων ἐκ τῆς ὄλης, ἄλλοτε μεγάλης σειρᾶς τῶν μυστικῶν ἀποφάσεων αὐτοῦ «*Libri secretorum collegii*».

Ἐκ τῶν νεωτέρων ἀναφέρω τὸν Σαμουήλ Romanin, ὅστις ὑπερμεσοῦντος τοῦ 19^{ου} αἰῶνος δηλ. ἀπὸ τοῦ 1853-61 ἐδημοσίευσεν τὴν δεκάτομον αὐτοῦ *Storia documentata di Venezia*, ἣτις κατέστη τὸ κλασικώτερον ἔργον τῆς Βενετικῆς ἱστορίας, διακρινόμενον ἰδίᾳ, διὰ τὴν ἀμεροληψίαν καὶ τὰς κρίσεις αὐτοῦ, ἀνεξαρτήτως τῶν ἀκριβεστάτων πληροφοριῶν, γενικῶς ληφθεισῶν κατ' εὐθείαν ἐκ τῶν πηγῶν. Ἐν τῇ περιληπτικῇ δὲ αὐτοῦ περιγραφῇ τῆς ἀποστασίας, ἀναφέρεται καὶ οὗτος εἰς τὰ *Libri Secretorum*.

Ἐπίσης μνεῖαν ποιοῦνται τῶν πηγῶν τούτων ὁ πολὺς μεσαιωνοδίφης Χόλφρ, ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ τῆς Μεσαιωνικῆς Ἑλλάδος, καὶ ὁ καθηγητὴς Gerland, συνιστῶν μάλιστα ἰδιαιτέρως τὴν πλήρη ἐκδοσιν τῶν *Secretorum collegii*. Τελευταῖος ἔρχεται ἐκ τῶν γραψάντων περὶ τῆς ἀποστασίας ταύτης, ὁ ἐκ Βέρνης καθηγητὴς J. Jegerlhener, ὁ ὁποῖος παρέθεσε, πλὴν τῶν μεταφράσεων περικοπῶν ἐκ τοῦ Μονακί καὶ τοῦ Κορνηλίου, ἔγγραφα ἐν παραρτήματι, ληφθέντα ἐκ τῶν ἀνωτέρω *secretorum* καὶ ἐκ τῶν *Quaterni Bannorum* τοῦ ἀρχείου τοῦ Δ. τῆς Κρήτης.¹

Παραπιπτόντως ἀναφέρω καὶ τὴν μονογραφίαν τοῦ Μάρκου Tabarini: *Francesco Petrarca e Luchino del Verme condottiero dei Veneziani della guerra di Candia*. Ἡ μονογραφία αὕτη σκοπὸν ἔχει, νὰ γνωρίσῃ τὸ γεγονός τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὸ ἐνεργὸν μέρος, ὅπερ ἔλαβεν ὁ ποιητὴς Φ. Πετράρχης, ὅπως πείσῃ τὸν στρατιωτικὸν φίλον του Λουκῖνον, νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἡγεσίαν τῶν Βενετικῶν δυνάμεων κατὰ τῆς Κρήτης. Ἡ ἐκδοσις τῆς μονογραφίας ταύτης πολυτελής, ἐκυκλοφόρησε εἰς ἑκατὸν πενήκοντα μόνον ἀντίτυπα, δαπάναις τοῦ ἀπογόνου τοῦ κονδοτιέρου,

¹ Der Aufstand der Kandiotischen Ritterschaft gegen das Mutterland Venedig 1863 - 1865. Eiz Bizantinische Zeitschrift - Karl Krumbacher. Τομ. 12^{ος} 1903.

στρατηγοῦ ἐπίσης καὶ βουλευτοῦ Λουκίνου del Verme, ἐν Ρώμῃ τῷ 1892. Εἶναι δὲ πράγματι παράδοξον, ἀνὴρ τῆς περιοπῆς τοῦ Πετράρχου ἀπὸ ἀπόψεως διανοητικότητος, νὰ ἐκφράζηται τόσον αὐστηρῶς, περὶ τοῦ ἀξιοθαυμάστου λαοῦ τῆς Κρήτης. Φαίνεται ὅτι αἱ κολακεῖαι καὶ ἡ περιποίησις τῶν Βενετῶν πρὸς αὐτόν, ἐπηρέαζον τὴν ἐλευθέραν αὐτοῦ σκέψιν. Ἔστω καὶ τοῦτο παράδειγμα τῶν ἀνθρωπίνων συναισθημάτων. Ὁ μέγας ποιητής, ὁ ὕμνητὴς τοῦ ἔρωτος, ἐχθρὸς τῆς ἐλευθερίας! Ἐπίσης καὶ ἡ περὶ τῆς ἀποστασίας μελέτη τοῦ Ψιλᾶκη εἶναι γλαφυρωτάτη, δυστυχῶς ὅμως ὁ σοφὸς ἀνὴρ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀναδιφήσῃ τὰς πηγὰς.

Ἐν τούτοις παρ' ὅλα τὰ πολυάριθμα δημοσιεύματα, τὸ ζήτημα τοῦτο οὐδόλως ἐξηγητήθη, διότι παραμένουσιν εἰσέτι ἀνέκδοτα, τὰ πλεῖστα τῶν διασωθέντων ἐγγράφων.

Διὰ τῆς μελέτης τούτων, θέλει προκύψῃ, ἐξαντλουμένου τοῦ ζητήματος, ὁ πατριωτισμὸς τῶν Ἑλλήνων τῆς Κρήτης, ὃχι μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ διανοητικὴ αὐτῶν ὑπεροχὴ ἀπέναντι τῶν Βενετῶν. Θέλει ἀποδειχθῆ, δηλαδή, ὅτι ἡ ἀποστασία ἐκείνη τῶν Βενετῶν εὐγενῶν ἀποίκων, δὲν εἶχε πραγματικὸν ἐλατήριον τὴν ἐπιβολὴν τοῦ νέου φόρου, ἀλλ' ὅτι οἱ Ἕλληνες βαρέως φέροντες τὸν ξένον ζυγόν, πρὸ πάντων μετὰ τὴν ἐπαίσχυντον ἐκδίωξιν τῶν Φράγκων ἐκ Κηπόλεως, εὗρον κατάλληλον τὴν εὐκαιρίαν, ὅπως παρασύρῃσι τοὺς εὐγενεῖς Βενετοὺς εἰς ἔκρηξιν αὐτῆς, ὑποσχεθέντες τὴν ἀνεξάρτητον κυριαρχίαν τῆς νήσου εἰς αὐτούς, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα ἄλλων νήσων τοῦ Αἰγαίου, πράγματι δέ, ἐν περιπτώσει ἐπιτυχίας τοῦ κινήματος, νὰ ἐπιδιώξωσι τὴν ἔνωσιν αὐτῶν μετὰ τῆς αὐτοκρατορίας.

Τὸ συμπέρασμα τοῦτο, καθίσταται φανερόν καὶ ἐκ τῶν γεγονότων, τὰ ὁποῖα ἠκολούθησαν. Οἱ εὐγενεῖς Βενετοί, ὡς ἀντίκρουσαν τοὺς στρατιώτας τοῦ Βερμίου, παρεδόθησαν ἄνευ ἀντιστάσεως, δειλιάσαντες καὶ ἐγκαταλείψαντες τὴν χώραν πρὸς λεηλασίαν εἰς τοὺς Ἰταλοὺς μισθοφόρους. Οὕτω κατεστάλη ἀδόξως, ἢ τόσον διατυμπανισθεῖσα ὑπὸ τῶν

Βενετῶν ἀποστασία, ἔνεκα τῆς δειλίας ἦν ἔδειξαν οἱ ἀποσταῖται εὐγενεῖς. Ἄλλ' ἐὰν ἡ ἀποστασία κατεστάλη, ἡ ἐπανάστασις ἐξηκολούθησε γὰ ὑποφώσκη εἰς τὰ στήθη τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ τῆς ἐλευθερίας των¹ ἐκήρυξαν ταύτην, ὡς παρουσιάσθη αὐτοῖς ἡ εὐκαιρία, ἀρχομένου τοῦ 1365, ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῶν ἀδελφῶν Καλεργῶν, Ἰωάννου καὶ Γεωργίου, καὶ τινων Βενετῶν. Πρὸς καταστολὴν καὶ ταύτης οἱ σκληροὶ Βενετοὶ μετεχειρίσθησαν ἀπάνθρωπα μέσα, ἐπυρπόλησαν χωρία, κατέστρεψαν κτήματα καὶ πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων ἐφόνευσαν, εἰς οὐδὲν ὅμως ἴσχυσαν ταῦτα καὶ ἡ ἐπανάστασις ἐπιφύβως παρετείνετο διὰ τοὺς Βενετούς, μόνον δὲ κατεστάλη ὅτε ἤρχισαν τὴν μετάκλησιν Τούρκων μισθοφόρων ἐκ Μ. Ἀσίας. Φόβος καὶ πάλιν ἠνάγκασε τοὺς γενναίους Κρήτας γὰ ὑποχωρήσωσιν, ἀλλ' ὁ φόβος αὐτῶν ἦτο ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος τοῦ φόβου τῶν Βενετῶν εὐγενῶν, διότι τὸ φάσμα νέας, ἴσως σκληροτέρας τυραννίας, ἠνάγκασε τοὺς πατριώτας γὰ παραδοθῶσιν. Ἐν τούτοις ἡ οἰκογένεια τῶν Καλεργῶν, ἀγρίως κατεδιώχθη, καὶ πρῶτος ὅστις ὑπέστη τὸν θάνατον τοῦ ἐθνικοῦ μαρτυρίου, ὑπῆρξεν ὁ Ἀλέξιος μετὰ τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ. Οἱ δὲ πρωτεργάται τῆς ἐπαναστάσεως ἀδελφοὶ Ἰωάννης καὶ Γεώργιος καταδιωκόμενοι, ὠχυρώθησαν εἰς τὴν ἀπόκρημνον Ἀνώπολιν, ἔνθα καὶ ἐπολιορκήθησαν ὑπὸ τοῦ Νικολάου Γιουστινιάνη καὶ τοῦ Νικολάου Τριβιζάνου (ὄν ἐν τοῖς πρόσθεν θέλομεν γνωρίσῃ). Παρὰ τὰς δυσκολίας δὲ ἃς παρεῖχεν ἡ ἐπιχείρησις, τὸ φρούριον ἠλώθη τῇ 12ῃ Ἀπριλίου τοῦ 1367, οἱ δὲ ἀδελφοὶ Καλέργαι μετὰ τοῦ Βενετοῦ ἐπαναστάτου Τίτου Βενιέρη, συνελήφθησαν ἐντὸς σπηλαίου, καταπροδοθέντες ὑπὸ τῶν χωρικῶν καὶ αὐθωρῆι κατατομηθέντες.

Διὰ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων, νέον θέμα συζητήσεως, τὸ πρῶτον προβάλλεται, περὶ τῶν αἰτίων τῶν προκαλεσάντων τὴν ἀποστασίαν, παρέχεται δὲ οὕτω νέα κατεύθυνσις;

¹ Ὅρα Romanin. Storia Documentata di Venezia. Τόμος 3ος σελ. 226 ἔκδοσις Β',

ἣς τὸ ἀποτέλεσμα ἔσται, ἡ ἐπὶ μᾶλλον διαφώτισις τῆς ἱστορίας τῆς μεγαλονήσου εἰς ἐποχὴν ὄχι ὀλίγον ἀφ' ἡμῶν ἀφισταμένην.

Πλὴν τῶν ἤδη ἀνωτέρω ἀναφερομένων ἐπισήμων πηγῶν τοῦ ἀρχείου, ὑπάρχουν εἰσέτι, σωζόμενα ἐν Βενετία, πολυάριθμα χρονικά, ἔξιστοροῦντα, εἴτε μέρος τῆς Βενετικῆς ἱστορίας, ἀπὸ κτίσεως αὐτῆς μέχρι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἔγραψεν ὁ χρονικογράφος, εἴτε περιορισμένου χρονικοῦ διαστήματος αἰῶνων τινῶν, εἴτε ἐν εἴδει ἡμερολογίου (Diarii) τῶν συμβάντων κατὰ τὸν βίον τοῦ χρονικογράφου. Αἱ πληροφορίαι τῶν χρονικῶν τούτων καθίστανται πολύτιμοι ὅταν ταῦτα πραγματεύονται ἐποχὴν πρὸ τοῦ 1400 ὑπὸ συγχρόνων, διότι, ὡς γνωστόν, αἱ πηγαὶ τοῦ Βενετικοῦ ἀρχείου τῆς ἐποχῆς ἐκείνης περιῆλθον ἡμῖν ὄχι ἐν συνεχείᾳ, λόγῳ τῶν ἐπανειλημμένων πυρκαϊῶν τοῦ Δουκικοῦ παλατίου ἐνθα καὶ ἡ Μείζων μυστικὴ καγκελλαρία.

Ὅχι ὀλίγα ἐκ τούτων ἔχουσι μελετηθῆ καὶ συνεχῶς ἀναφέρονται ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν, ὡς ἡ Cronaca Dandolo, ἡ Cr. Delfina, ἡ Cr. Priul, ἡ Cr. Morosina, τινὲς δὲ ἔχουσι καὶ δημοσιευθῆ ὡς τὰ Diarii τοῦ Marin Sanuto, τὸ χρονικὸν τοῦ Monacis, διάφορα ὑπὸ τοῦ Χόμφ, ἐν ταῖς Chroniques Greco-Romanes, καὶ ἄλλα.

Ἐπίσης πλεῖστα Βενετικὰ χρονικά σώζονται εἰς ἄλλας βιβλιοθήκας τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Εὐρώπης ἐν γένει, τινὰ τῶν ὁποίων εἶναι σημαντικώτατα.

Μεταξὺ τῶν χρονικῶν τούτων τῆς Μαρκιανῆς βιβλιοθήκης ὑπάρχει καὶ τὸ τοῦ Νικολάου Τριβιζάνου, εἰς Βενετικὴν διάλεκτον, ὅστις ὡς ρέκτωρ τῆς Κρήτης συνέλαβε καὶ διέταξε τὴν θανατικὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀδελφῶν Καλεργῶν καὶ τοῦ Τίτου Βενιέρη. Τοῦτο περιλαμβάνει ἐν ἐκτάσει τὴν περιγραφὴν τῆς ἀποστασίας τοῦ 1363 - 1365, ἡμερολογιακῶς, καθιστάμενον οὕτω πολυτιμότατον, οὐ μόνον διότι συνεγράφη ὑπὸ συγχρόνου, ἀλλὰ καὶ διότι ὁ συγγραφεὺς αὐτοῦ εὗρισκετο ἐν Κρήτῃ, κατέχων θέσιν προνοητοῦ.

Τὸ χρονικὸν τοῦτο ἐλάχιστα μελητηθὲν οὐδόλως ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν ἀσχοληθέντων περὶ τὴν Κρητικὴν ἀποστα-

τοῦ 1363, σώζεται δὲ ἐν ἀντιγράφῳ, συνεχισθὲν ὑπὸ ἀγνώστου, ὅστις εἰς ὃ μέρος ἔπαυσε νὰ γράφῃ ὁ Τριβιζάνος, δηλ. μετὰ τὴν ἀφήγησιν τῆς ἀποστασίας ἐσημείωσε: «Nota che Ser Nicolò Trevisan che fò provedador, in la dita isola de Candia scrisse quel che seguì e la copia son questa che de sora ho scritto.»

Περὶ τοῦ βίου τοῦ συγγραφέως τοῦ χρονικοῦ τούτου γνωρίζομεν τὰ ἑξῆς: Τῷ 1355 ἀπαντᾷ ὡς μέλος τοῦ Συμβουλίου τῶν δέκα κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς συνωμοσίας τοῦ Δόγου Μαρίνου Φαλιέρου. Τῷ 1365 ἀπεστάλη προνοητῆς εἰς Κρήτην καὶ τῷ 1369 ἐξελέγη ἐπίτροπος τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Μάρκου, (ἄξιωμα τὸ ὁποῖον, ὡς γνωστόν, ἐθεωρεῖτο ἐν Βενετία τὸ ὑψηλότερον μετ' ἐκεῖνο τοῦ Δόγου) ἀπεβίωσε δὲ τὸ αὐτὸ ἔτος 1369 ἐν Τεργέστη.

Τοῦ ἡμερολογιακοῦ τούτου χρονικοῦ παρέχω ἐνταῦθα περιληπτικὸν ἀπάνθισμα, ἐπιφυλασσόμενος νὰ δημοσιεύσω τοῦτο καὶ εἰς τὸ πρωτότυπον. Ἐνόμισα δέ, ὅτι ἡ ὠραία δημοτικὴ γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων, εἶναι ἢ μᾶλλον ἀρμόζουσα ὅπως ἀποδώσῃ τὴν ἀπλότητα καὶ τὸ ὕφος τοῦ παλαιοῦ χρονικογράφου ρέκτορος τῆς Κρήτης.

Τὸ μῖσος δὲ αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ἕλληνας τῆς Κρήτης, καθὼς καὶ αἱ αὐστηραὶ κρίσεις του, νομίζω ὅτι προερχόμεναι ἐκ τῆς γραφίδος κατακτητοῦ, μᾶλλον εἰς ἔπαινον μεταβάλλονται.

Τὸ χρονικὸν τοῦ Ν. Τριβιζάνου σώζεται ἐν τῇ ἐθνικῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Ἁγ. Μάρκου ἐν τῇ Ζ' σειρᾷ τῶν Ἰταλικῶν χειρογράφων, φέρον ἀριθμὸν 519, κατατάξεως δὲ 8438.

Πῶς σηκώθηκε σὲ ἀποστασία ἡ Κρήτη.

Τὸ 1363 Δόγης τῆς Βενετίας ἦταν ὁ Λαυρέντιος Κέλσης, τὸν χρόνον ἐκείνον, ἡ Κρήτη πρὸς τὸ 1204 βρισκόνταν στὴν ἐξουσία τῆς Βενετίας, σηκώθηκε σὲ ἐπανάσταση, παρακινήμενη, ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες, πρὸς χρέος εἶχαν νὰ διατηροῦν καὶ ὑπερασπίζουσαν τὴν κυριαρχία. Καὶ αὐτὸ ἔγεινε μὲ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ συγγενεῖς πρὸς εἶχαν προγόνους, τόσο λαμπροῦς, καὶ τόσο πιστοῦς στὴν πολιτεία. Οἱ Βενετοὶ

πῆγαν στήν Κρήτη τὸν καιρὸν ποὺ ἦταν Δόγης ὁ μακαρίτης ὁ μισὲρ Πέτρος Τζιάνης. Στὸν καιρὸν τῆς Βασιλείας του ἐλευθερώθηκε (;) ἡ Κρήτη ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Ἑλλήνων,¹ καὶ θέλοντας νὰ ὑπερασπίζεται τὸ νησί καὶ νὰ προφυλάγεται ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας καὶ ἄλλους ἐχθρούς, στάλθηκαν Βενετοὶ ἄρχοντες συνετοὶ καὶ πιστοὶ καὶ εὐγενεῖς καὶ ἀγαπημένοι ἀπὸ τὸ λαό. Σ' αὐτοὺς δόθηκαν πολλὰ κτήματα καὶ προνόμια, γιὰ ν'ἄχουν δύναμη καὶ σὲ περίστασι νὰ ὑπερασπίζουσι τὸ νησί. Ἀλλὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, θέλησεν ὁ Θεὸς νὰ τιμωρήσῃ τὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ἔστειλε μεγάλο θανάτικὸ στῆ γῆ. Ἀπὸ τὸ μεγάλο τοῦτο κακὸ πέθαναν ὅλοι οἱ γέροι ἀρχόντοι τῆς Κρήτης, καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἔλειψε ἡ ἀγάπη καὶ ἡ πίστις στὸ νησί, γιὰτὶ χάθηκαν οἱ φρονιμότεροι. Καὶ οἱ νέοι ποὺ ἀπόμειναν, ἔχασαν τὸν καλὸν δρόμο τῶν γέρων, γιὰτὶ φρόντιζαν μόνον νὰ εὐχαριστοῦν τὰ πάθη τῆς νεότητος καὶ ἦταν ὅπως τὸ καράβι ποὺ πλέει ἀκυβέρνητο, διαφθείροντας τὰ καλά τους ἔθιμα καὶ ἀφήνοντας νὰ τοὺς κυριεύουσι τὰ ἐλαττώματα, ὅπως τὰ ζῶα ποὺ δὲν ἔχουν λογικόν. Ἔτσι ἔχασαν τὰ συστήματα τῶν προγόνων, καὶ ἀκολούθησαν τὰ συστήματα τῶν Ἑλλήνων, ποὺ ξέρουμε πῶς ὠνόμασεν ὁ Ἅγιος Παῦλος, *Cretenses semper mendaces, graves corpore, malae bestiae, ventres rigri*. Ἀλλὰ τὰ θηρία τῆς παρανομίας αὐτῆς ἦταν ὁ Τίτος Βενιέρης καὶ ὁ Τίτος Γραδόνικος καὶ μερικοὶ ἄλλοι.

Στις 1α' τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1363, πρῶτὴ ἐνωρὶς ἔφτασε στὴ Βενετία ὁ Μισὲρ Νικολὸς Φαλιέρος, ποὺ κατοικοῦσε στὴ γειτονιά τῆς Ἁγίας Μαρίας Ζοβενίγου. Ἦλθε μὲ τὸ ἀρματωμένο κάτεργο, ποὺ ἦταν σοπρακόμιτος αὐτός, καὶ ἀποτελοῦσε μέρος τοῦ στόλου τοῦ Κόλπου τῆς Βενετίας, κυβερνημένου τότε ἀπὸ τὸν μ. Κυριάκο Μικιέλη.

Ὁ στόλος εἶχε πάῃ συνοδεία ἐμπορικὰ καράβια πρὸς τὰ μέρη τῆς Ρωμανίας (Ἑλλάδος), ὅταν ταξειδεύοντας εἶδο-

¹ Ἐνταῦθα ὁ χρονικογράφος σφάλλεται. Ἡ Κρήτη ὡς γνωστὸν παρεχωρήθη τῷ 1204 ὑπὸ τοῦ Μαρκίωνος τοῦ Μομφερράτου Βονιφατίου ἀντὶ 100.000 μάρκων ἀργύρου.

ποιήθηκε ἀπὸ ἓνα μικρὸ κάτεργο πὺ εἶχαν στείλῃ οἱ καστελλάνοι τῆς Μεθώνης καὶ Κορώνης, πὺς ἡ Κρήτη ἐπαναστάτησε, καὶ τότε διατάχτηκε ὁ Φαλιέρος νὰ ξαναγυρίσῃ στὴ Βενετία γιὰ νὰ φέρῃ τὴν εἶδηση. Στὸ δρόμο ἔτυχε νὰ συναντήσῃ ἓνα ἄλλο Βενετικὸ κάτεργο, μὲ σοπρακόμιτο τὸν μισὲρ Βαγιάρδο Γραδενίγο, πὺ εἶχεν ἀρματωθῆ στὴν Κρήτη. Ὁ Φαλιέρος διηγήθηκε τότε εἰς τὸν Γραδενίγο, ὅλα ὅσα εἶχε μάθῃ ἀπὸ τὸ μικρὸ κάτεργο γιὰ τὴν ἐπανάσταση, καὶ τοῦπε πὺς ἀρχηγοὶ ἦταν ἀρχοντες Βενετοὶ τῆς Κρήτης, πὺς πῆραν τὴν κυβέρνησι, πὺς κατέβασαν τὴ σημαία τοῦ Ἁγίου Μάρκου, καὶ ἀνέβασαν ἐκεῖνη τοῦ Ἁγίου Τίτου, πὺς ἔδιωξαν τὸ Δοῦκα πὺ ἦτον ὁ μισὲρ Λορέντζος Δάνδαλος υἱὸς τοῦ μακαρία τῆ λήξει Ἀνδρέα Δόγη τῆς Βενετίας καὶ τοὺς συμβούλους του, μισὲρ Ἰάκωβο Διέδο καὶ μισὲρ Στέφανο Γραδενίγο, πὺς τοὺς ἐφυλάκωσαν μαζί μὲ πολλοὺς ἄλλους Βενετοὺς ἀρχοντες καὶ τοῦ λαοῦ, πὺς τοὺς πῆραν τὰ κτήματα, καὶ τέλος πὺς πῆραν τὰ ΚΒ'. Βενετικά καράβια πὺ ἦταν ἀραγμένα στὰ λιμάνια. Πὺς ὅλα αὐτὰ γίνηκαν, γιὰτὶ ὁ Δοῦκας ἤθελε μὲ τὸ ζῶρι νὰ εἰσπράξῃ μερικοὺς φόρους νέους, πὺ εἶχαν βαλθῆ ἀπὸ τὴν κυβέρνησι γιὰ νὰ διορθωθοῦν τὰ λιμάνια τῆς Κρήτης. Καὶ γιὰ τοῦτο οἱ ἀρχοντες, λησμονῶντας Θεὸ καὶ πατρίδα, κυριεμένοι ἀπὸ τὸ θυμὸ τους καὶ τὸ διάβολο, βάλθηκαν νὰ κάμουν ὅλα αὐτὰ τὰ κακά. Αὐτὰ ὁ Φαλιέρος τὰ εἶπε τοῦ Γραδενίγου γιὰ νὰ τὸν δοκιμάσῃ, καὶ νὰ τὸν πάρῃ μαζί του στὴ Βενετία, γιὰτὶ τὸν ὑποψίαστηκε, μὰ ἐκεῖνος δὲν ἠθέλησε καὶ ξαναγύρισε στὴν Κρήτη, ὅπου ἔγεινε ἀπὸ τοὺς χειροτέρους. Ὅταν, ὅπως ἀναφέραμε στὶς 15 Ἀπριλίου ἔφθασε στὴ Βενετία ὁ Φαλιέρος, πολὺ κατηγορήθηκε πὺ ἀφῆσε νὰ τοῦ ξεφύγῃ ὁ Βαγιάρδος.

*Πὺς οἱ Βενετοὶ ἔστειλαν στρατὸ στὴν Κρήτη
καὶ πέντε πρεβεδοῦρους.*

Ἡ εἶδηση αὐτὴ στὴ Βενετία ἔκαμε μεγάλην ἐντύπωση, σ' ὅλους φάνηκε κακὴ, πολὺ κακὴ καὶ ἐπικίνδυνη στὴν πολιτεία μας, ὅλοι ἔμειναν ἐκστατικοὶ μὲ τὴν προδοσίαν πὺ

ἔκαμαν ἐκεῖνοι, πού ἦταν αἷμα καὶ σάρκα μας. Ἀμέσως συνῆλθεν ἡ Γερουσία, τὸ πρεγάδι ὡς λέγεται, καὶ διώρισε πέντε πρεβεδοῦρους καὶ πρεσβευτές, νὰ πᾶνε στὴν Κρήτη μὲ πληρεξουσιότητα νὰ συμβιβάσουν τὰ πράγματα, καὶ νὰ κάμουν εἰρήνην, γιὰ νὰ μετριασθῇ ὁ πόνος καὶ ἡ ἀγανάκτηση πού προξένησεν ἡ εἶδηση. Οἱ πρεβεδοῦροι ἐμίσησαν ἀμέσως μὲ τὸ κάτεργο τοῦ μισερ Νικολοῦ γιὰ τὴν Κρήτη, καὶ ἦταν: ὁ Ἀνδρέας Κονταρίνης, ὁ Πέτρος Τζιάνης, ὁ Τζουάννης Γραδενίγος, ὁ Φραγκῖσκος Μπίμπος καὶ ὁ Λαυρέντιος Δάνδολος. Ἄμα ἔφθασαν στὴν Κρήτη, προσπάθησαν νὰ ἔλθουν σὲ συνεννόηση μὲ τοὺς ἐπαναστάτες, μὰ δὲν τὰ κατάφεραν, γιὰτὶ ἦταν πολὺ περήφανοι καὶ δὲν ἠθέλησαν οὔτε νὰ τοὺς γνωρίσουν καὶ οὔτε νὰ τοὺς ποῦν τί ἀπόγιναν οἱ ρεττοῦροι, πού βρῖσκονταν στὴν φυλακή. Καὶ ἀφ' οὗ εἶδαν οἱ πρεβεδοῦροι, πού τίποτε δὲν μπορούσαν νὰ κάμουν, ἀποφάσισαν νὰ ἐπιστρέψουν στὴ Βενετία, ἀφήνοντας γιὰ φύλαξη τῆς Κρήτης τὸν μισερ Κυριακο Μικιέλη καπετᾶνο τοῦ Κόλπου τῆς Βενετίας, μὲ διαταγὴ νὰ ἐνοχλῇ καὶ νὰ ζημιώῃ τοὺς ἐπαναστάτες σὲ ἀνθρώπους καὶ σὲ καράβια. Στὴ Βενετία ὅμως, ἄμα εἶδαν τοὺς πρεβεδοῦρους νὰ ἐπιστρέψουν χωρὶς διαταγὴ, διέταξαν τοὺς Ἀβογαδόρους τῆς Κοινότητος νὰ τοὺς συλλάβουν ἀμέσως καὶ νὰ τοὺς δικάσουν, ἀφ' οὗ ἀπολογηθοῦν στὸ πρεγάδε. Πράγματι ἐδικάστηκαν καὶ ἐτιμωρήθηκαν. Ὁ Ἀνδρέας Κονταρίνης καὶ ὁ Φραγκῖσκος Μπέμπος μὲ πρόστιμο διακοσίων χρυσῶν δουκάτων, καὶ οἱ τρεῖς ἄλλοι μὲ ἑκατό. Ἀμέσως διώρισαν πέντε ἄλλους πρεβεδοῦρους, τὸ μισερ Πῶλο Λορεδάνο, τὸ μισερ Νικόλαο Γιουστινιάνη, τὸ μισερ Πέτρο Τριβιζᾶνο, τὸ μισερ Τζουάννε Μοτσενίγο καὶ τὸ μισερ Μᾶρκο Κουερίνη Βοέτιο, καὶ τοὺς ἔστειλαν μὲ δυὸ κάτεργα ἀρματωμένα στὰ μέρη τῆς Κρήτης. Στὸ ταξεῖδι ὅμως ἀρρώστησε βαρεῖα ὁ μισερ Λορεδάνος, καὶ ἀναγκάστηκαν νὰ τὸν ἀφήσουν στὴ Μεθώνη, ὅπου καὶ ἀπέθανε.

Ὡς τόσο τὸ Πρεγάδι ἀπεφάσισε νὰ στείλῃ ἕναν καλὸ κονδοττιέρο στὴν Κρήτη, καὶ ἦλθε σὲ συνεννόηση μὲ πολλοὺς τῆς ἐποχῆς, τοὺς καλύτερους, πρὸ πάντων ἐπέμεινε, στέλ-

λοντας πρέσβεις, γὰ τὸν Γαλεόττον Μαλατέστα, μὲ τὸν ὁποῖον ἐσυμφώνησαν ὅλες τὶς λεπτομέρειες, ἀλλὰ σὸ τέλος ἀρνήθηκε. (27 Δεκεμβρίου 1363). Ἐπειτα ἦλθαν σὲ συμφωνία μὲ τὸν Λουκίνο τὸ Βέρμιο, τὸ Φεβρουάριο τοῦ 1364. Μεταξὺ τῶν ὄρων τοῦ Λουκίνου ἦταν ἡ ἀπαίτηση νὰ ἐλευθερωθοῦν τὰ παιδιὰ του καὶ τὰ ἀδελφία του, πού εἶχε συλλάβῃ ὁ κύριος τῆς Βερώνας Σκαλίγερως.

Κατὰ τὸ σύστημα ὅμως τῶν Βενετῶν, πού ποτὲ δὲν εἶχαν ἐμπιστοσύνη στοὺς ξένους μισθωτοὺς στρατηγούς, ἀπαίτησαν νὰ τοῦ δώκουν δύο εὐγενεῖς Βενετοὺς Συμβούλους τὸν μισὲρ Τζουάννε Δάνδολο Καβαλλιέρη καὶ τὸ μισὲρ Πέτρο Μοροζίνη ἀπὸ τῆ συνοικία τοῦ Ἁγ. Ἀντωνίνου.

Ὁ στρατὸς τοῦ Λουκίνου ἦταν δύο χιλιάδες πεζοὶ καὶ χίλιοι ἵππεῖς, ὅλοι μισθοφόροι ἀπὸ διάφορες χῶρες, ἀκόμη καὶ Ἄγγλοι, πού τοὺς περιμάζειψαν καὶ ἀκριβοπλέρωσαν οἱ Βενετοί. Σημαιοφόρος διωρίσθηκε ὁ Πασχαλῖνος Μινῶτος, μὲ δέκα ἄξιους καὶ ἄφοβους φρουρούς.

Ἄλλοι αὐτοὶ ἐπιβιβάστηκαν σὲ εἴκοσι οὐζέρια (καράβια), ἔχοντας τὸ καθένα Βενετὸ σοπρακόμιτα, καὶ ἐμίσειψαν γιὰ τὴν Κρήτη. Μαζὶ μὲ τὰ οὐζέρια ἔφυγαν καὶ κάτεργα ἀρματωμένα καὶ ξαρμάτωτα, γιὰ τὰ μέρη τῆς Τουρκίας, μὲ τὴ διαταγὴ νὰ φέρουν ζωοτροφίες γιὰ τὸ στρατὸ καὶ τὰ ζῶα.

Αὐτὲς καὶ πολλὰς ἄλλες ἦταν οἱ ἐτοιμασίαι πού ἦ κοινότης τῆς Βενετίας ἔκαμε, γιὰ νὰ καταβάλλῃ τὴν ἐπανάσταση.

Τώρα θὰ γράψω μέρα μὲ τὴν ἡμέρα τί συνέβηκε στὴν Κρήτη γιὰ νὰ μείνουν σὲ αἰώνια ἐνθύμηση, πῶς οἱ Βενετοὶ ἄρχισαν νὰ ἐλευθερώνουν τὴν Κρήτη.

Ἡ Ἐπανάσταση τῆς Κρήτης, μποροῦμε νὰ ποῦμε πὼς ἄρχισε τὶς 9 Αὐγούστου 1364, καὶ τότε φανερώθηκαν οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ἀνταρσίας κατὰ τῆς τιμῆς τῆς αὐθεντίας, πού ἦταν ὁ Γεώργιος Δαμολῖνος, ὁ Μᾶρκος Φραδίλλας, ὁ Ἀνδρέας Πανταλέων, ὁ Μᾶρκος Γραδενίγος, ὁ Τίτος Βενιέρης καὶ ὁ Φραγκῖσκος Μουδάτζος. Αὐτοὶ μὲ ἄλλους τοιάντα ἀκόμη ἔκαμαν δοξολογία στὸν ἅγιο Τίτο, καὶ ὀρκίστηκαν νὰ ἐπιμεῖνουν στὴν ἀποστασία κατὰ τῆς Βενε-

τίας, γὰ νὰ τὴ ζημιώσουν καὶ ἂν δυνατὸν γίνουν κύριοι τῆς Κρήτης.

Ἀπὸ τοὺς τριάντα αὐτοὺς διαλέχτηκαν δέκα μὲ ἐπὶ κεφαλῆς δοῦκα τὸν Μᾶρκο Γραδόνικο τὸ φρόνιμο γιὰ νὰ κυβερνήσουν ἀπολυταρχικὰ τὴν Κρήτη.

Οἱ δέκα αὐτοὶ ἦταν, ὁ Γεώργιος Δαμολῖνος, ὁ Φραγκίσκος Μουδάτσος, ὁ Μᾶρκος Φραδέλλος, ὁ Ἀνδρέας Πανταλέων, ὁ Τίτος Βενιέρης, ὁ Βαρθολομαῖος Γριμάλδης, ὁ Μᾶρκος Κορνάρος, ὁ Πέτρος Γιαλλινᾶς, ὁ Τίτος Γραδενῖγος καὶ ὁ Παμπανῖνος Κουερίνης.

Οἱ πρῶτοι πὸν βγῆκαν στὴν ἀγορὰ ἀρματωμένοι ἦταν ὁ Φραγκίσκος Μουδάτσος καὶ ὁ Μᾶρκος Φραδέλλος, αὐτοὶ εἶναι πὸν κατέβασαν τὸ Δοῦκα Λορέντζο Δάνδολο ἀπὸ τὸ παλάτι του μαζὶ μὲ δύο τρεῖς ἄλλους ἀπὸ τοὺς δέκα.

Ἡμερολόγιο.

1363. 9 Αὐγούστου. Τετάρτη. Ἐκηρύχθη ἡ ἀνταρσία.

1363. 18 Αὐγούστου. Κατέβασαν τὴ Σημαία τοῦ Ἁγίου Μάρκου, καὶ ἀνέβασαν τοῦ Ἁγίου Τίτου.

1363. 17 Σεπτεμβρίου. Ἐφθάσε ὁ Βαγιάρδος Γραδενῖγος πὸν εἶχε συναντηθῆ μὲ τὸ μ. Νικολὸ Φαλιέρο ταξειδεύοντας.

1363. 23 Σεπτεμβρίου. Ἐφθάσε στὴν Κρήτη τὸ μικρὸ κάτεργο πὸν εἶχαν στείλῃ στὴ Μάνη νὰ πληροφορηθῆ νέα.

1363. 12 Ὀκτωβρίου. Ἐμίσεισαν ἀπὸ τὴ Φρασκιά ἑννέα κάτεργα Βενέτικα καὶ ἔκαμαν πανιὰ γιὰ τὸ μαρκάδο τῆς Κύπρου καὶ τῆς Ἀλεξάνδρειας. Εἶχαν ἀράξῃ στὴ Σητεία, ὅπου ἐκεῖνα τῆς Κύπρου πιάστηκαν μὲ τοὺς ἐπαναστάτες καὶ ἔχασαν πολλοὺς καὶ καλοὺς ναῦτες, ἐκεῖνα τῆς Ἀλεξάνδρειας δὲν ἔλαβαν ζημίες, γιὰτὶ δὲν τόλμησαν νὰ ζυγώσουν.

Τὴν ἴδια μέρα ἔγινε μεγάλη λεηλασία στὸν Χάνδακα σὲ ὅ τι Βενέτικο.

1363. 11 Νοεμβρίου. Ἐφθάσε ἓνα Τουρκικὸ κάτεργο.

1363. 22 Νοεμβρίου. Τὴν νύχτα ἔγινε μεγάλη ἀναστάτωση στὸν Χάνδακα καὶ ποῖος φώναζε ζήτω ὁ Ἅγιος Τίτος, ποῖος θάνατος στοὺς προδότες.

1363. 18 Δεκεμβρίου. Φυλακίσθησαν στὸ κάστρο ὄσοι

Βενετοὶ εἶχαν πιασθῆ ἀπὸ τοὺς ἐπαναστάτες, γιὰ προφύλαξιν.

1364. 29 Ἰανουαρίου. Ἐφθασαν Βενέτικα στρατεύματα ὄσο τρεῖς χιλιάδες, καὶ ἔκαμαν ἀμέσως ἔφοδο, σκοτώθηκαν πολλοὶ καὶ 23 Βενετοὶ ἄρχοντες. Ἐκαμαν καὶ οἱ χωριάτες ἔφοδο στὴ χώρα, μὰ τοὺς σταμάτησεν ἡ κακοκαιρία.

1364. 3 Μαρτίου. Ἐφθασαν στὴ Φρασκιά 7 κάτεργα τοῦ στόλου τοῦ Κόλπου, σ' ἓνα ἀπ' αὐτὰ ἦταν οἱ τέσσαρες πρεβεδοῦροι, γιὰτὶ ὅπως εἶπαμε ὁ Λορεδάνος ἔμεινεν ἀσθενής στὴν Μεθώνη.

1364. 7 Μαρτίου. Πιάστηκαν μερικοὶ ἐπαναστάτες ἀπὸ τοὺς κατεργαροὺς.

1364. 9 Μαρτίου. Ἐγινε μεγάλη ταραχὴ καὶ ἐλευθερώθηκαν ὁ Γραδενίγος Καλόγερος, οἱ ἀδελφοὶ Καραβέλα, ὁ Κορνάρος, ὁ Δάνδολος, ὁ Μᾶρκος Γραδενίγος, ὁ Σπυριτέλλος.

Τὴν ἴδια μέρα πολλοὶ Βενετοὶ μπόρεσαν νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὸ Χάνδακα καὶ νὰ σωθοῦν στὰ καράβια.

Τὴν ἴδια μέρα ζήτησαν νὰ συνεννοηθοῦν οἱ πρεβεδοῦροι μὲ τοὺς ἐπαναστάτες, μὰ δὲν τὰ κατάφεραν.

1364. 24 Μαρτίου. Τὰ Βενέτικα κάτεργα κύριεψαν τὸ κάστρο Μιραμπέλλο.

1364. 1 Ἀπριλίου. Ἐφθασαν στὸν Χάνδακα ἑννέα Βενέτικα κάτεργα.

1364. 10 Ἀπριλίου. Ἐφθασαν ἀκόμα ὀκτώ.

1364. 15 Ἀπριλίου. Ἐφθασαν καὶ ἄλλα ὀκτώ.

1364. 16 Ἀπριλίου. Ὁ λαὸς τοῦ Χάνδακος συμμαζεύθηκε στὴν ἀγορὰ καὶ ἔκαμε κομμάτια τὸν Μᾶρκο Γραδενίγο Σπυριτέλλο, τὸ Φραντζέσκο Μπιάγκο, τὸν Τζώρτζη Μουδάτσο, τὸν Πῶλο Γραδενίγο καὶ τὸν Φεδέλε Ρωμάνο.

1364. 21 Ἀπριλίου. Ἐφθασαν τρία Βενέτικα καράβια στὴ Σοῦδα μὲ πολὺ στρατὸ καὶ τρόφιμα.

1364. 23 Ἀπριλίου. Ἦλθαν ἄλλα ἕξι ἀπὸ τὴν Στάνδια.

1364. 24 Ἀπριλίου. Ἐφθασαν καὶ ἄλλα πέντε στὸ λιμάνι.

1364. 1 Μαΐου. Ἐμίσησαν ὁ μισερ Λουνάρδος Γραδενίγος ὁ Καλόγερος, καὶ ὁ μισερ Τζανάκης Ρίτζος, μὲ Γενοβέζικο

καράβι, είχαν σκοπὸ νὰ παραδώσουν τὴν Κρήτη στοὺς Γενοβέζους.

1364. 2 Μαΐου. Ἐφθασαν τρία καράβια καὶ δέκα ἕξι κάτεργα Βενέτικα στὴ Φρασκιά μὲ στρατό, μπῆκαν στὸ λιμάνι τὴν ἴδια μέρα τέσσαρα κάτεργα.

1364. 7 Μαΐου. Μέρος τοῦ στρατοῦ ἀποβιβάστηκε.

1364. 8 Μαΐου. Πιάστηκε μάχη, λαβώθηκαν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς δικούς μας, μὰ σκοτώθηκαν περισσότεροι ἀπὸ τοὺς ἑπαναστάτες.

1364. 9 Μαΐου. Ἡ μάχη ξακολούθησε, μὲ μεγάλη νίκη δική μας, καὶ οἱ ἑπαναστάτες ἔφυγαν ἀφήνοντας πολλοὺς νεκρούς.

1364. 10 Μαΐου. Ἡμέρα Παρασκευὴ ξημερώματα, οἱ πολιορκημένοι τοῦ Χάνδακος, μὴν ἀντέχοντας, ζήτησαν νὰ παραδοθοῦν στοὺς Βενετούς, καὶ ἡ σημαία τοῦ μισερ Ἁγίου Μάρκου ξανασηλώθηκε στὰ κάστρα καὶ λευθερώθηκαν ὅλοι οἱ φυλακισμένοι Βενετοί.

1364. 15 Μαΐου. Οἱ προδότες Μᾶρκος Γραδενῖγος, Μᾶρκος Φραδέλλος καὶ Γαβριὴλ Μπάλδος καρατομήθηκαν στὴν πλατεία, ἀπέναντι τῆς ἐκκλησιᾶς τοῦ Ἁγίου Μάρκου. Τὴν ἴδια μέρα ἔγινε ἐπικήρυξη τοῦ Τίτου Γραδενῖγου, τοῦ Βαρθολομαίου Γριμάλδου καὶ τοῦ Θεοδώρου Βενιέρη γιὰ 3.000 δουκάτα ἂν ἤθελαν παραδοθῆ ζωντανοί, καὶ 2.000 ἂν νεκροί, τοῦ Τίτου Βενιέρη καὶ Βαγιάρδου Γραδενῖγου, ἂν ζωντανοὶ 2.000, ἂν νεκροὶ 1.500 καὶ τοῦ Τζώρτζη Μπάρμπου, ἂν ζωντανὸς 1.500, ἂν νεκρὸς 1.000. Τὴν ἴδια μέρα ὁ Τζουάνες Μοτσεινῖγος μὲ δυὸ κάτεργα πῆγε στὴ Ρέθυμνο καὶ στὰ Χανιά, ὅπου συνέλαβε καὶ κρέμασε τὸν Τζώρτζη Μπάρμπο.

1364. 8 Ἰουνίου. Τὸ Γενοβέζικο κάτεργο, ποὺ πῆρε στὴν Γένοβα τοὺς ἀπεσταλμένους Λουνάρδο Γραδενῖγο καὶ Τζανάκη Ρίτζο μὲ σκοπὸ νὰ παραδώσουν τὴν Κρήτη στὴν πολιτείαν ἐκείνην, ἐγύρισε ἄπρακτο, γιὰτὶ οἱ Γενοβέζοι ἀρνήθηκαν νὰ βοηθήσουν τοὺς προδότες, καὶ ἄραξε στὸ νότιο μέρος τῆς Κρήτης. Οἱ δύο ἀπεσταλμένοι ἠθέλησαν νὰ βγοῦν, μὰ πιάστηκαν ἀπὸ τὸν μισερ Τριαδάνο Γρίττη,

πού παραφύλαγε με τὸ κάτεργό του στὰ μέρη ἐκεῖνα. Τοὺς πῆγαν ἀμέσως στὸν Χάνδακα, ὅπου κατατομήθηκαν. Τῆν ἴδια μέρα κρεμάστηκαν καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐπαναστάτες.

Ἀκολουθοῦν τὰ γεγονότα τῆς Κρήτης.

Ἄφ' οὗ ἡ ἐπανάσταση ἠσύχασε καὶ ὅλα τὰ χωριά, τὰ κάστρα καὶ οἱ πολιτεῖες ξανάρθαν στὴν ἐξουσία τῶν Βενετῶν πρεβεδούρων, ἀπολύθηκαν τὰ στρατεύματα, πού γι' αὐτὸ τὸ σκοπὸ εἶχαν ἐλθῆ, καὶ ἐμίσειαν ἀπὸ τὴν Κρήτη. Ἄλλὰ ἡ ἀπόφαση αὐτὴ ἦταν πολὺ ἄτυχη, γιατί δὲν ἀπομειναν παρὰ μόνον ὀλίγοι πιστοὶ στρατιῶτες, πού δὲν ἦταν ἀρκετοὶ γιὰ τὴ φύλαξη καὶ τὴ διατήρηση τόσων τόπων, γιὰ τοῦτο ἔστειλαν μήνυμα στὴ Μεθώνη, πού εἴξεραν πὼς εἶχαν σταθμεύσῃ ἐκεῖ τὰ στρατεύματα, νὰ ἐπιστρέψῃ ἓνα καλὸ μέρος ἀπὸ πεζοὺς καὶ ἰππεῖς. Ὡς τόσο ἦλθε διαταγὴ στὴν Κρήτη ἀπὸ τὸ Πρεγάδι, νὰ μισθώσουν Τούρκους πολλοὺς, γιὰ νὰ καταβάλουν τὴν ἐπανάσταση, πού ἀναψε σ' ὅλη τὴ νῆσο, φοβερῶτερη τώρα ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας, με ἀρχηγοὺς τοὺς Καλέργες, τὸν Γιαννάκη καὶ τοὺς ἄλλους. Τὰ κάστρα ἦταν ἀκόμη στὴν ἐξουσία τῶν Βενετῶν.

Ἀκολουθοῦν τὰ γεγονότα.

Τὸ πρεγάδι τῆς Βενετίας ἔστειλε πέντε πρεβεδούρους νὰ ἀντικαταστήσουν τοὺς τέσσαρες, πού εἶχαν μείνῃ περισσότερο ἀπὸ τὴ θητεία τους, ὄχι μόνον, ἀλλὰ εἶχαν κουρασθῆ, γιατί ἐργάστηκαν πάρα πολὺ. Οἱ πέντε ἀντικαταστάτες ἦταν ὁ Ἰάκωβος Βραγαδῖνος, ὁ Πέτρος Μοτσενῖγος, ὁ Λορέντος Δάνδολος γιὰ τὸν Χάνδακα, ὁ Πῶλος Λορεδάνος ὁ νεώτερος γιὰ τὰ Χανιά καὶ ὁ Ἀνδρέας Γρίττης γιὰ τὸ Ρέθυμνο.

Στὸ διάστημα τῆς ὑπηρεσίας τῶν πρεβεδούρων τούτων, ἦλθαν στὴν Κρήτη πολλοὶ Τοῦρκοι μισθωτοὶ καὶ πολλοὶ ἄλλοι ξένοι ἰππεῖς καὶ πεζοί, πού στάλθηκαν ἀπὸ τὴ Βενετία, καὶ ἔγεινε ὅτι ἦταν δυνατὸ γιὰ τὸ καλύτερο.

Ὅταν τελείωσε πάλι ἡ θητεία των, στάλθηκαν ἀντικαταστάτες τους ὁ Πανταλέων Μπάρμπος ὁ μέγας, ὁ Τζουάν-

νες Τζένος ὁ μακρὺς, ὁ Νικόλαος Γιουστινιάνης στὸν Χάνδακα, ὁ Ἄνδρέας Τζάνες στὸ Ρέθυμνο καὶ ἐγὼ ὁ Νικόλαος Τριβιζάνος στὰ Χανιά.

Ἀναχωρήσαμε ἀπὸ τὴ Βενετία τὶς 16 Μαρτίου 1366 μὲ κάτεργο ἀρματωμένο, ποὺ εἶχε σοπρακόμιτο τὸν Τριαδάνο Γρίττη, ποὺ πολλὰ ἐπεισόδια μᾶς διηγήθηκε, καὶ φθάσαμε στὰ Χανιά τὶς 18 Ἀπριλίου ἡμέρα Σάββατο.

Τὶ ἐπραξαν οἱ Βενετοὶ γιὰ τὰ ξαναφέρουνητὴν Κρήτην σὲ ὑπακοή.

Θὰ γράψω τὰ σπουδαιότερα γεγονότα, ποὺ ἀκολούθησαν, γιὰτὶ πράγματι ἔγειναν ἀξιοσημείωτα, τόσο γιὰ τὰ παρθεῶν τὰ κάστρα Στρόμπολη, Κισσάμου καὶ Ἀνώπολης, ὅσο γιὰ τὰ πιασθεῶν ὁ Γιαννάκης Καλέργης καὶ οἱ ἄλλοι προδότες καὶ ἐπαναστάτες Λατῖνοι καὶ Ἕλληνες καὶ νὰ ἀποκατασταθῇ ἡ τάξι.

Πρὶν ἀπὸ κάθε τι ἔχω καθῆκον νὰ ἀναφέρω τὴ δράση τοῦ Νικ. Γιουστινιάνη τοῦ πτ. μισερ Μάρκου καὶ τὴ δική μου, γιὰτὶ σ' ἐμᾶς ὀφείλεται ἡ σύλληψη τῶν ἀρχηγῶν καὶ ἡ εἰρήνευσι τῆς νήσου.

Τὸ Μάρτιο μῆνα ἔλαβα γράμμα ἐγὼ ὁ Νικόλαος Τριβιζάνος, πῶς ἔπρεπε νὰ ξεκινήσω μαζί μὲ τὸν μισερ Πανταλέοντα Μάρμπο καὶ τοὺς ἀνθρώπους μας ἀπὸ τὰ Χανιά καὶ νὰ τραβήξουε πρὸς τὰ μέρη τοῦ Πιζεροῦ (;) γιὰ νὰ ζημιώσουμε τοὺς ἐχθροὺς καταστρέφοντας τὰ σπαρτὰ τους. Μὲ τὸν ἴδιον τρόπο εἶχαν νὰ ξεκινήσουν καὶ οἱ ἄλλοι πρεβεδουῖροι ἀπὸ τὸ Χάνδακα καὶ ὁ μισερ Ἄνδρέας Τζάνες ἀπὸ τὸ Ρέθυμνο, γιὰ νὰ προσβάλουμε τὸν ἐχθρὸν ἀπὸ τρεῖς μεριές.

Μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἀναχώρησα ἀπὸ τὰ Χανιά στίς 26 Μαρτίου ἡμέρα Τρίτη, καβαλλάρης μὲ τοὺς ἀνθρώπους μου πρὸς τὰ μέρη τοῦ Πιζεροῦ, εἶχα 60 ἵππεις στρατιῶτες καὶ ἐμπίστους καὶ 500 πεζοὺς Ἕλληνες καὶ στρατιῶτες. Στὸ δρόμο ὀδεύοντας, κάμαμε μεγάλη καταστροφή στὰ σπαρτὰ καὶ τὸ βράδυ φθάσαμε στ' Ἀποκόρωνο. Τὸ ἴδιο ἐπραξε καὶ ὁ μισερ Ἄνδρέας Τζάνες μὲ τοὺς ἀνθρώπους του. Αὐτὸς πήγαινε πρὸς τὸ κάστρο, ὅταν σὲ 1 1/2 μίλι ἀπό-

σταση ἀπαντήθηκε μὲ τοὺς ἐχθρούς, ὅπου πιάστηκε μάχη καὶ σκοτώθηκε μαζί μὲ τὸ μισερ Νικόλαο Μαῦρο ἀπὸ Ρέθυμνο, καὶ πολλοὺς ἄλλους πεζοὺς. Τὸ νεκρὸ τοῦ πρεβε-
δούρου πῆραν στὸ Χάνδακα καὶ τὸν ἔθαψαν ἐκεῖ.

Τὴν ἴδια μέρα πληροφορήθηκα ἀπὸ τὸ ρεττούρη Λορε-
δάνο, πὼς οἱ ἐπαναστάτες, οἱ ἴδιοι ποὺ ἐνίκησαν τὸν πρε-
βεδοῦρο Τζάνε, δυναμωμένοι, εἶχαν νὰ μοῦ ἐπιτεθοῦν καὶ
νὰ μὲ περικυκλώσουν.

Ἐγὼ τότε ἔστειλα ἀνιχνευτὲς πιστοὺς μου ἀνθρώπους
καὶ καταδότες νὰ μὲ πληροφορήσουν τὴν ἀλήθεια, πράγ-
ματι μὲ βεβαίωσαν, πὼς ἤμουν περικυκλωμένος καὶ πὼς
δὲν μποροῦσα νὰ ἐπιστρέψω στὰ Χανιά διὰ ξηρᾶς.

Ἐγραψα τότε στὰ Χανιά τοῦ ρεττούρη τὴν κατάστασή
μου καὶ αὐτὸς μοῦ ἔστειλε ἓνα καράβι μὲ πλοίαρχο τὸν
Τζουάνε Φαρονίν, ποὺ πῆρε ἐμὲ καὶ τοὺς ἀνθρώπους μου,
καὶ μᾶς ἔβγαλε στὴ Σοῦδα. Ἀπὸ κεῖ πήγαμε διὰ ξηρᾶς καὶ
φθάσαμε στὰ Χανιά χωρὶς νὰ μᾶς συμβῇ τίποτα τὸ βράδυ
τῆς 30 Μαρτίου, ἔπειτα ἀπὸ πέντε μέρες ἐκστρατεία, ποὺ
προξένησε μεγάλη ζημιὰ στοὺς ἐχθρούς.

Πὼς οἱ Βενετοὶ κατάφεραν νὰ καταβάλουν τὴν ἐπανάσταση.

Στις 10 Ἰουνίου τοῦ 1366 ἡμέρα Τετάρτη, ἔγινε δεύτε-
ρη ἐπίθεση πρὸς τὰ μέρη τοῦ Κόσμου (;), ὅπου ἔκαμα
μεγάλη καταστροφή στὰ ζῶα καὶ στὰ σπαρτὰ καὶ ἔπιασα
πολλοὺς ζωντανούς καὶ πολλοὺς ἐσκοτώσα. Ἐπέστρεψα στὰ
Χανιά στίς 20 τοῦ ἴδιου μηνός, ἀφ' οὗ ἔμεινα δέκα μέρες
στὴν ἔσοχὴ μὲ ἑκατὸ ἵππεις, πεντακόσιους πεζοὺς καὶ τὸν
καλόγερο (;) μὲ τοὺς Τούρκους του ἕως ἑκατὸν πενήντα.

Στις 24 Ἰουνίου ἡμέρα Τετάρτη ἔγινε τρίτη ἐπίθεση,
ποὺ βάσταξε δυὸ μέρες καὶ ζημιώσαμε πάλι τὰ ζῶα καὶ τὰ
σπαρτὰ, μείναμε δυὸ μέρες στὴν ἔσοχὴ, πρὸς τὰ μέρη τοῦ
Φιλιέγου.

(Στὸ σημεῖο αὐτὸ ἡ διήγησις, χωρὶς νὰ παύῃ ἡ συνέχεια
τοῦ χρονικοῦ, πηδάει στίς 8 Ἰανουαρίου τοῦ 1367, ἕως ὃ
ἀντιγραφέας νὰ παράλειψε τοὺς μῆνες αὐτούς).

Στις 8 Ἰανουαρίου, ἀναχώρησα ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρα-

τοῦ μου ἀπὸ τὰ Χανιά πρὸς τὴν Κίσαμο, νομίζοντας πὸς τὸ βουνὸ τοῦ Ἁϊ Γιάννη ἦταν ἐλεύθερο, ἔπειτα ἀπὸ τὴ συμφωνία μου μὲ τὸν μισὲρ Κῶστα Καλέργη ἀρχηγὸ στὰ μέρη ἐκεῖνα. Μὰ τὸν μισὲρ Κῶστα τὸν ἔπιασε ὁ μισὲρ Μανουήλης Καλέργης, ἴσα ἴσα γιὰ τὴ συμφωνία ποὺ ἔκαμε μαζί μου. Γιὰ τοῦτο τίποτα δὲν μπόρεσα νὰ κάμω, καὶ ἐπέστρεψα στὰ Χανιά.

Στις 21 βγῆκα πάλι ἀπὸ τὰ Χανιά, μὲ τοὺς ἀνθρώπους μου, πρὸς τὸ Πιζερό, Ἄρμυρό, Μοῦσκα καὶ Στριγαόλι. Ὅλοι οἱ κάτοικοι τῶν μερῶν ἐκείνων μὲ προσκύνησαν καὶ τοὺς δέχθηκα σὲ συγγνώμη, καὶ τοὺς ὥρμισα νὰ εἶναι καλοὶ καὶ πιστοὶ καὶ νομιμόφρονες στὴν αὐθεντία τῆς Βενετίας. Σταμάτησα στὰ μέρη ἐκεῖνα καὶ στὸ Νίπο (;) καὶ σ' ἄλλες ἐκκλησίες καὶ στ' Ἀποκόρωνο, προσπαθῶντας νὰ συλλάβω τὸν Γιαννάκη Καλέργη, τὸν μισὲρ Τζώρτζη, τὸν μισὲρ Τίτο Βενιέρη καὶ ἄλλους προδότες, ποὺ εἶχαν ξεφύγη στὰ μέρη τῆς Ἀνώπολης. Δὲν τὰ κατάφερα, μὰ ἔπιασα πολλοὺς ἄλλους Λατίνους καὶ Γραικοὺς προδότες, καὶ τοὺς ἔστειλα στὰ Χανιά.

Στις 4 Ἀπριλίου ἡμέρα Κυριακή, εὐρισκόμενος ἐγώ, ὁ Νικόλαος Τριβιτζᾶνος στὸ καστέλλι τ' Ἀποκορώνου μὲ τοὺς ἀνθρώπους μου, ζημιώνοντας τοὺς ἐχθροὺς πρὸς τὰ μέρη τοῦ Σπίρου (;), ἐμήνυσα στὰ Χανιά, τὸ θάνατο τοῦ μισὲρ Ἀνδρέα Τζάνε, γιὰ τὸ θάνατος αὐτὸς πολὺ ζημίωνε τὰ συμφέροντα τῆς Αὐθεντίας. Ὁ ρεττούρης Τζουάννες Γραδενίγος ἐπληροφόρησε τοὺς Καστελλάνους τῆς Μεθώνης καὶ Κορώνης, γιὰ νὰ εἰδοποιήσουν τὴ Βενετία. Στὴ Βενετία ἡ εἶδηση προξένησε μεγάλη λύπη σ' ὅλους καὶ στὸν Δόγη, τόσο γιὰ τὸ θάνατο τοῦ Τζάνε, ὅσο γιὰ τὸ ἔβλεπαν ποὺ ὁ πόλεμος τῆς Κρήτης ἀργοῦσε.

Ἀντικαταστάτης τοῦ μισὲρ Τζάνε, στάλθηκε ἀμέσως ὁ Κρέσσης Δαμολίνος μὲ τὰ ἐμπορικὰ πλοῖα, ποὺ ἔκαναν τὸ ταξεῖδι τῆς Ρωμανίας, ποὺ τὸν ἄφησαν στὴ Μεθώνη. Ἀπὸ κεῖ τὸν περίλαβε τὸ κάτεργο τοῦ μ. Τριαδάνου Γρίττη καὶ τὸν ἔφερε στὸ Μυλοπόταμο, ποὺ ἦταν Πρεβεδοῦρος ὁ μ.

Πανταλέων Μπάρμπος. Ὁ Μπάρμπος μετατέθηκε στὸν Χάνδακα καὶ ὁ Κρέσσης ἔμεινε στὸ Μυλοπόταμο.

Ὁ Κρέσσης μόλις ἀνάλαβε τὴν ὑπηρεσία του ἄρχισε τὴν ἐπίθεση, κάνοντας μεγάλη ζημία στοὺς ἐχθρούς, πῆρε ὅλα τὰ κάστρα ὡς τὴ Στινόπολη καὶ ἔπιασε τὸν μισερ Ἄλέξιο Καλέργη, τὸν Γεώργιο Δαμολίνο, τὸν ἐπίσκοπο τῶν Γραικῶν καὶ πολλοὺς ἄλλους, τοὺς ὁποίους ὅλους ἐκρέμασε σύμφωνα μὲ τὴν καταδίκην τοῦ καθενοῦ.

Στις 10 Ἀπριλίου ξεκίνησα πάλι μὲ τοὺς ἀνθρώπους μου ἀπὸ τὰ Χανιά, καὶ ἔφθασα τὸ βραδάκι σ' ἓνα μέρος λεγόμενο Ἀμπρόνερο. Ἐκεῖ συναντήθηκα μὲ τὸν μισερ Νικολὸ Γιουστινιάνη πρεβεδοῦρο, μὲ τὸ στρατό του ἀπὸ τὸν Χάνδακα. Τὸ πρωὶ 11 τοῦ μηνὸς Κυριακὴ ξεκινήσαμε οἱ δύο πρεβεδοῦροι καὶ φθάσαμε στὸν Τσίφο, ὅπου στήσαμε στρατόπεδο. Στὸ μέρος αὐτὸ μᾶς ἤλθαν ἐνισχύσεις ἀπὸ τὴν Ἀνώπολιν, τὸ Ἀρμαλακίπερο καὶ τ' Ἀποκόρωνο. Τὴν ἴδια νύκτα στείλαμε στρατὸ στὴν Ἀνώπολιν, γιὰ νὰ καταδιώξῃ τὸν Γιαννάκη Καλέργη. Τὴν τρίτη μᾶς τὸν ἔφεραν στὸν Τζίφο, μαζί μὲ τὸν μισερ Τζώρτζη καὶ τὸν Τίτο Βενιέρη, ἔφεραν καὶ πολλοὺς ἄλλους προδότας.

Τὴν Τετάρτη ἐπέστρεψα στὰ Χανιά, ὅπου ἐκαρατόμησαν τὸν μισερ Τζώρτζη Καλέργη.

Ὁ μισερ Νικολὸς Γιουστινιάνης ἐπέστρεψε μὲ τὸ στρατὸ πὺ τοῦ ἀπόμεινε στὸ Χάνδακα.

Ἐχω χρέος νὰ πληροφορήσω ἀκόμη ὅτι στις 13 Ἀπριλίου Μεγάλῃ Τρίτῃ, πὺ στρατοπεδεύσαμε στὸν κάμπο τοῦ Σκίφου, ἐγὼ καὶ ὁ πρεβεδοῦρος Γιουστινιάνης, οἱ ἀνθρώποι μας, μᾶς ἔφεραν πολλοὺς προδότες καὶ ἀμέσως κάμαμε δικαιοσύνη σύμφωνα μὲ τὴν καταδίκη πὺ εἶχε καθέννας τους.

Γράψαμε ἀμέσως τὴν εὐλογημένη καὶ εὐχάριστη εἶδηση στὴ Δουκικὴ αὐθεντία τῆς Βενετίας, καὶ τὶς ἐπιστολὲς τὶς ἔδωκα τοῦ ρεττοῦρη Χανίων νὰ τὶς στείλῃ.

Ὡς τόσο ὁ ρεττοῦρης ἐγνώριζε πὺς μπήκαμε στὴν Ἀνώπολιν.

Ἡ εἶδηση στὴ Βενετία προξένησε μεγάλη χαρὰ καὶ εὐχα-

ρίστηση, γιατί ὁ πόλεμος αὐτὸς βάστηξε πολὺν καιρὸ καὶ κόστισε πάρα πολὺ.

Εἰρήνευσα λοιπὸν ἐγὼ ὅλην τὴν Κρήτη, μὲ τὸ τέλος τῆς θητείας μου καὶ τῶν συντρόφων μου, καὶ στὶς 23 Ἀπριλίου ἡμέρα τοῦ μισερ Ἁγίου Γεωργίου, ἔφθασε στὰ Χανιά ἀρματωμένο κάτεργο, σοπρακόμιτος ὁ μισερ Ἀνδριόλος Μοροζίνης, μὲ πέντε πρεβεδούρους ἀντικαταστάτες μας.

Στὶς 21 Μαΐου 1367 μαρκαριστήκαμε στὸ ἴδιο κάτεργο καὶ φθάσαμε στὴ Βενετία στὶς 7 Ἰουνίου.

Σ. ΘΕΟΤΟΚΗΣ

